

Iráčané Američany zcela otevřeně nazývají okupanty. Sulejmání je mučedník pro všechny Íránce. Arabista Pelikán má čerstvé zkušenosti ze země, kde opět hrozí válka

- CZ24 News | 6. ledna 2020

Generál Solejmání byl pro Íránce národním hrdinou, a to i pro ty, kteří se stavějí proti současnému režimu, hodnotí arabista Petr Pelikán páteční zabití íránského generála Kásema Solejmáního Američany na mezinárodním letišti v Iráku. Eskalace napětí mezi saúdsko-izraelsko-americkými silami a proiránským blokem se v posledních měsících začala zvyšovat neudržitelným tempem, dodává. Jedním z center eskalace je právě Irák.

Američané včera ráno raketovým útokem zabili íránského generála Kásema Solejmáního, o čemž informovala světová i tuzemská média. Situace v oblasti se eskaluje. Jaká je pomyslná druhá rovina příběhu?

Rovina, které se musí vzít v úvahu, je řada. Generál Solejmání byl důležitým velitelem íránských Revolučních gard, které jsou integrální součástí systému íránských ozbrojených sil. Vznikly z historických důvodů zpola živelně před čtyřiceti lety za války s Irákem, kdy nový režim zdědil po šáhovi profesionální armádu neschopnou čelit invazi, ovšem od té doby se staly normální složkou ozbrojených sil. Když jde třeba íránský kluk na povinnou vojnu, může si vybrat, zda chce jít do armády, nebo do Gard.

Američané ovšem Gardy před časem oficiálně zařadili na svůj seznam teroristických organizací, což má pro jejich právní a administrativní systém zásadní význam. Mohou pak spáchat mimosoudní popravu státního činitele, tedy ve skutečnosti vraždu, aniž by se ohlíželi na mezinárodní právo. Zatím zřejmě vážně nepočítají s tím, že by se podobně mohly zachovat i jiné země.

Americký ministr zahraničí Pompeo uvedl, že Solejmání plánoval v regionu akce, které by ohrozily stovky, tisíce Američanů. Solejmání má podle jeho slov na svědomí stovky amerických životů. Kým byl ale tento generál pro Íránce?

Generál Solejmání byl pro Íránce národním hrdinou, a to i pro ty protirežimní. Mnoho Íránců kritizuje, jak jejich vláda plýtvá prostředky na zahraniční vojenské operace i na podporu spřátelených režimů po celém regionu, což byla právě Solejmáního parketa. Zároveň ovšem vždy oceňovali jeho zásluhy při obraně vlasti za irácko-íránské války, protože Íránci jsou vždy především vlastenci, bez ohledu na jejich postoj k vládě. Teď se i pro protirežimní Íránce stal nedotknutelným mučedníkem a symbolem ohrožení vlasti. Momentálně lidé v íránských městech truchlí po ulicích a do výloh umísťují spontánně jeho fotografie.

Ta současná situace ovšem není začátek procesu eskalace. Vy jste naznačil, že bezpečnostní situace se zhoršuje už několik měsíců. Nedávno došlo v Bagdádu k vypálení americké ambasády. Jaká byla souslednost všech těch incidentů a co stálo na začátku?

Napětí rostoucí roky mezi proiránskými silami na jedné straně - a saúdsko-izraelsko-americkým blokem na straně druhé se v posledních měsících začalo zvyšovat neudržitelným tempem. Jedním z jeho center je Irák. V létě tam došlo k řadě leteckých útoků na základny iráckých ozbrojených sil

spojovaných s iránskými zájmy. Měl se přes ně přepravovat iránský vojenský materiál dál na západ, kde by mohl být použit proti Izraeli. Údery pravděpodobně prováděl Izrael ve spolupráci s Američany a vzbudily v Iráku velké protesty, o kterých se u nás příliš neinformovalo. Po nich nastala informační pauza, ale zdá se, že během této doby docházelo k ostřelování amerických základen, které jsou v Iráku od svržení Saddáma Husajna, a zřejmě i k menším americkým odvetám.

Teprve incident před necelými dvěma týdny, kdy během jednoho útoku zahynul Američan, podle všeho civilní zaměstnanec, ale pilot podílející se na vojenské činnosti, se objevil v médiích. Následovala odvetná akce vedená s obrovskou technickou převahou americkým letectvem, během níž byly zabity desítky příslušníků iráckých ozbrojených sil, a tady byl patrně překročen kontrolovatelný práh. Kolem amerického velvyslanectví vypukly protesty, podle záběrů z místa zřejmě nikoliv spontánní, a nakonec dav vnikl i dovnitř. Teprve v červnu přitom byla otevřena léta uzavřená a přísně střežená oblast, tzv. Zelená zóna v Bagdádu, kde sídlí vyslanectví a centrální irácké orgány. Paradoxně proto, že se bezpečnostní situace v zemi údajně zlepšila. Bez tohoto opatření by k tomu nemohlo dojít, a možná se s tím dopředu počítalo. Až sem se každý jednotlivý krok eskalace udržel ještě uvnitř nepsaných hranic. Atentátem na vysoké vojenské velitele dvou států, z toho jednoho nominálně spřáteleného, Američané tyto hranice náhle rozbili, ať už úmyslně, nebo z nevědomosti, a přenesli dosavadní zástupné války na úroveň přímé konfrontace. V současné době se tak vůbec nedá předvídat, kam až může konflikt dospět.

Co vlastně dělal Solejmání v Iráku?

Je lhostejné, co konkrétně tam dělal právě teď. Byla to jedna z mnoha jeho návštěv Iráku. To podstatné je, že tam byl jako vysoký činitel suverénního státu na návštěvě jiného suverénního státu, pod jehož ochranou se nacházel. Spolu s ním Američané zabili ve stejném autě také Džamála Džafara Ibráhíma, u nás se o něm píše jen pod jeho přezdívkou Abú Mahdí al-Muhandis, velitele jednotek al-Hašd al-šaábí. I když se u nás většinou uvádí, že to jsou šíitské milice financované a řízené Íránem, realita je poněkud jiná.

Al-Hašd al-šaábí sice vznikl na přímou výzvu iráckého šíitského duchovního Alího Sístáního jako dobrovolnické jednotky mající čelit rychle postupujícímu Islámskému státu, ale už od počátku v nich bojovali kromě většinových šiitů také sunnitě, a dokonce i Jezídové a iráckí Turkmeni, a na jejich organizaci se podílela irácká vláda. Írán skutečně nezastupitelně pomohl při jejich vyzbrojení a výcviku, ale v komplikovaném systému iráckých ozbrojených sil, kde se vláda v rozvráceném státě snaží postupně integrovat náboženské a kmenové milice do struktury bezpečnostních sil podléhajících jen státu, nejsou ničím výjimečným. Američané tedy spolu s vojenským představitelem Íránu zabili také představitele vysokého velitele ozbrojených sil spřáteleného státu, na jehož území působí.

Američané zasahovali raketou v Iráku bez svolení či informování irácké vlády. Co nám to vypovídá o irácké suverenitě?

Jediné, co mohl irácký předseda vlády udělat, bylo verbální odsouzení incidentu. K tomu snad ani komentářů netřeba. Opravdu mi není jasné, jak mohou naši vojáci provádět v Iráku výcvik tamních ozbrojených sil, když naši další spojenci zároveň zabíjejí jejich příslušníky.

Američané dovezli do Iráku demokracii. Vy jste tam poměrně nedávno byl na náboženské pouti. Jak moc jsou Američané mezi tamními lidmi oblíbení? Pochvalují si lidé změny, ke kterým v Iráku od příchodu Američanů došlo?

Byl jsem v Iráku nejen na náboženské pouti, ale také například na konferenci o bezpečnostní situaci v oblasti. Iráčané Američany zcela otevřeně označují za okupanty, a to třeba i v analýzách na

akademické půdě. Zároveň ale musím říci, že nejsou o nic víc spokojeni ani s íránskou přítomností. Obě tyto země se v Iráku chovají arogantně a bezohledně manipulují tamními představiteli, jen každá podle svých zájmů. Američané mají pocit, že zemi osvobodili od diktatury a přinesli jí demokracii, Íránci zase, že Irák osvobodili od Islámského státu a dali mu bezpečí. Íránci mají dost Ameriky a nestojí o její nefunkční demokracii, která jim přinesla jen obrovskou korupci a zbídačení. A nestojí ani o Íránce, kteří zemi vtáhli do sítě svých regionálních zájmů.

Prezident Donald Trump je poměrně výbušné povahy. Situace v oblasti je dlouhodobě napjatá. Na jedné straně vidíme USA, Izrael, Saúdskou Arábii. Ovšem ani Írán není sám, je s ním Sýrie, možná i Rusko, Čína. Jak moc je ta situace nebezpečná? Může být to, co se stalo, rozbuškou pro něco většího?

Zcela jistě. Írán nemůže nechat bez odvety zavraždění svého národního hrdiny za takových okolností. Kdyby generál Solejmání zahynul třeba na misi v Sýrii kulkou ostřelovače Islámského státu, bylo by to něco úplně jiného. To, co se stalo, je národní pohana.

Íránci jsou ovšem trpěliví, houževnatí a vědí, že nemohou podniknout nějakou jednorázovou spektakulární akci. To je americký styl. Spíše předpokládám sérii činů, o některých se vůbec nemusíme dozvědět. Jistě aktivují své dlouhodobě pěstované spojence v některé oblasti, kde se pohybují Američané a nejsou tam vítáni. Tak jako například pomáhal generál Solejmání Američanům na počátku jejich invaze do Afghánistánu detekovat cíle, které pak likvidovali, mohou teď jeho dědicové využít týchž sítí svých spojenců proti nim. Jak znám íránský způsob myšlení, jsem si téměř jist, že budou Íránci chtít také dokázat, že za nepřitelem nezaostávají ani technicky. Atentát byl podniknut za použití vyspělých vojenských technologií, takže Íránci, aby neztratili tvář, pravděpodobně při některé z odvetných akcí předvedou něco ze svých zbraňových novinek. Mohou to být letecké nebo námořní drony, anebo něco, o čem zatím nemáme vůbec představu.

To jediné, co zatím můžeme v souvislosti s americkou akcí říci se skoro stoprocentní jistotou, je, že v jejím důsledku v íránských parlamentních volbách za měsíc a půl zvítězí strany s nesmiřitelnou protiamerickou orientací.

Izrael má údajně jadernou zbraň a excelentní protiraketovou obranu. Íránci zase nespočet konvenčních raket namířených na Izrael. Oba státy se nenávidí. Který z nich je podle vás méně stabilní, chaotičtější prvek, jenž by mohl učinit nějaký chybný krok, který by mohl vést ke střetu?

Izrael pro Írán není hlavní cíl, jeho skutečným soupeřem je Saúdská Arábie. Kdo však nejvíce poškodí Izrael, stane se miláčkem a vůdcem muslimů po celém světě. Pro Izrael, malý územně i populačně, obklopený zeměmi, které byly k míru přinuceny násilím, je dlouhodobá vyčerpávající konfrontace s velkým a vytrvalým nepřitelem otázkou přežití. Svou existenci dlouhodobě zajišťuje převodovou pákou židovské lobby ovlivňující americkou zahraniční politiku na Blízkém východě. Často se sice tvrdí, že Írán provádí „nevypočitatelnou politiku šílených ájatolláhů“, jeho dlouhodobá strategie je ale ve skutečnosti konstantní. Naproti tomu Izrael, pokud se bude cítit v daném okamžiku smrtelně ohrožen, může podniknout cokoliv.